

Cooperativele Agricole de Producție în lumina fondurilor deținute de Serviciul Județean Arad al Arhivelor Naționale

Lucian Petraș & Antoniu Martin

Keywords: *Arad County; Communism; History of the Archives; Collectivization; Socialist Agriculture*

Programul de transformare socialistă a agriculturii are ca punct de plecare luna iunie a anului 1948, când a fost adoptată rezoluția Kominformului prin care Kremlinul impunea colectivizarea agriculturii în statele satelit din estul Europei¹. Decizia sovietică de a împinge “partidele frățești” către colectivizare făcea parte dintr-un plan de ansamblu care viza accelerarea asimilării partidelor comuniste din răsăritul Europei, în contextul cristalizării războiului rece. După “schisma iugoslavă”, elita de la Kremlin a considerat necesar să ia măsuri care să blocheze alte inițiative centrifuge, să disciplineze elitele locale și să le aducă sub controlul strict al centrului moscovit, întrerupând politica “democrațiilor populare” și impunând modelul stalinist de “dictatură a proletariatului”².

În România, semnalul de începere a colectivizării a fost dat de Plenara Comitetului Central din 3-5 martie 1949, a cărei rezoluție constituia textul de bază în chestiunea colectivizării. Partidul Muncitoresc Român devenea ultimul partid comunist est-european care intra într-o operațiune de proporții împotriva țărănimii³. Forul PMR pornea de la teza leninistă, conform căreia socialismul nu putea fi construit numai la oraș, iar la sate să se mențină proprietatea privată. Rezoluția plenarei arăta că exploatările agricole de 5 ha erau nerentabile și nu puteau asigura bunăstarea familiei țărănești. În plus, ele erau divizate în numeroase parcele situate la distanțe relativ mari de locuința proprietarului. Or, acești țărani, pe care plenara îi considera “săraci”, ar fi preferat în opinia liderilor comuniști, o formă diferită de producție. Țăranii mijlocași erau considerați proprietarii care dețineau între 5 și 10 ha și, potrivit ideologilor partidului, aceștia trebuia să fie principalii aliați de la sate ai clasei muncitoare. Urma ca ei să fie atrași în acțiunea de “transformare socialistă a agriculturii”, deoarece gospodăriile lor puteau reprezenta puncte de sprijin pentru preconizatele gospodării agricole colective. Chiaburii constituiau o altă categorie de

¹ Antoniu Martin, *Colectivizarea agriculturii în județul Arad: între rezistență și acceptare*, Timișoara, 2008, p. 122-164; Petre Guran, *Colectivizarea între mit și realitate*, în *Miturile comunismului românesc*, București, 1995, p. 124.

² Joseph Rotschild, *Întoarcerea la diversitate. Istoria politică a Europei centrale și de est după al doilea război mondial*, București, 1997, p. 185.

³ A. Martin, *op. cit.*, p. 122-164; Stelian Tănase, *Elite și societate. Guvernarea Georghiu-Dej 1948-1965*, București, 1998, p. 73..

proprietari agricoli. Stabilirea statutului lor nu se făcea după suprafața de pământ deținută, ci avea în vedere faptul că aceștia foloseau muncă salariată⁴.

Pornind de la această clasificare a tipurilor de gospodării agricole, plenara a stabilit strategia care trebuia urmată de partid pentru socializarea agriculturii. Raportul Biroului Politic a subliniat în mod deosebit faptul că partidul nu pomena către o colectivizare de masă, preferând un proces gradual. Totodată, plenara a adoptat principiul liberului consimțământ și a recunoscut necesitatea unor măsuri practice pentru a-i atrage pe țărani. De aceea, se preconiza înființarea unor întovărășiri simple de cultivare a pământului, ca o etapă preliminară pentru țărani săraci și mijlocași care nu doreau să intre în GAC și se intenționa constituirea drept modele a unui număr limitat de colective (similare colhozurilor sovietice), cu ajutorul cărora partidul putea duce muncă de lămurire despre avantajele agriculturii colectivizate. Pentru a li se asigura succesul, noile colective beneficiau de scutire de taxe și de 20% reducere la cota obligatorie, în primii doi ani⁵.

În cadrul procesului de colectivizare, 96% din suprafața arabilă a țării a fost inclusă în gospodăriile agricole concepute după model sovietic. Colectivizarea agriculturii s-a realizat prin deposedarea forțată a țăranilor de pământ, însoțită de terorizarea celor care se împotriveau, prin confiscarea averilor și arestări, deportări etc. Peste 80.000 de țărani au fost închiși în închisorile comuniste, purtându-se o luptă acerbă cu chiaburimea care trebuia desființată. Primele unități au fost inaugurate la 24 iulie 1949, printre ele numărându-se și Gospodăria Agricolă de Producție "Drum Nou" din comuna Zăbrani, județul Arad⁶. Crescând în mod constant, numărul gospodăriilor agricole create de statul comunist în județul Arad a ajuns în anul 1962 la 160. De la înființare și până în anul 1965, aceste forme asociative s-au numit Gospodării Agricole Colective⁷, dată după care vor primi denumirea de Cooperative Agricole de Producție.

Transformarea socialistă a satului a parcurs o perioadă îndelungată, de peste un deceniu, timp în care țărnimea "a fost convinsă" să pășească pe calea cooperativizării. Acțiunea s-a încheiat în primăvara anului 1962, marcând propagandistic "[...] victoria deplină a revoluției agrare socialiste [...] crearea economiei socialiste unitare, triumful relațiilor noi, socialiste, atât la orașe, cât și la sate, izbânda definitivă a socialismului în România, în toate sectoarele de activitate⁸". Prin subordonarea agriculturii, statul putea să impună tipurile de culturi ce urma să

⁴ Gheorghe Surpă, *Semnificația Istorică a plenarei C.C. al P.C.R. din 3-5 mai 1949 în organizarea și dezvoltarea pe baze socialiste a agriculturii românești*, "Anale de istorie" 25 (1979), 1, p. 22-23; Dumitru Șandru, *Colectivizarea agriculturii și problema agrară: repere social politice*, în *Țărănimea și puterea. Procesul de colectivizare a agriculturii în România (1949-1962)*, Iași, 2005, p. 53.

⁵ Mihail Russenescu, *Procesul colectivizării agriculturii în România (1949-1962)*, "Revista de Istorie" 32 (1979), 3, p. 433; Robert Levy, *Gloria și decăderea Anei Pauker*, Iași, 2002, p. 85-86.

⁶ *Decretul nr. 319/1949 cu privire la înființare de gospodării agricole colective*, "Monitorul Oficial", nr. 51/1 august 1949.

⁷ M. Russenescu, *op. cit.*, p. 431.

⁸ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, 9, București, 1974, p. 894.

fie cultivate și prețurile produselor agricole. Productivitatea agricolă scăzută a majorității cooperativelor agricole, munca inefficientă, inventarul agricol precar, la care se adaugă dezinteresul țăranilor și migrarea acestora la oraș, au avut ca efect agravarea problemelor economiei românești.

Colectivizarea agriculturii românești a avut efecte profunde și de durată pentru societatea românească, care s-au făcut simțite și în perioada postcomunistă. Deși avea ca scop declarat modernizarea agriculturii românești, colectivizarea nu a condus, în decursul anilor, la "recuperarea decalajelor" nici în raport cu celelalte state europene, nici în comparație cu cele socialiste. Mai presus de toate, cu puținele excepții ale unor gospodării colective model, precum cea de la Sântana, județul Arad, ea nu a adus țăranilor colectivizați bunăstarea materială promisă, ci, din contră, a condus la înfometarea lor, mai ales în condițiile crizei economice generalizate de la sfârșitul anilor 1980, când, în unele zone, țăranii erau nevoiți să își procure unele alimente de strictă necesitate de la oraș⁹.

Bazată pe o concepție mecanicistă și anacronică despre modernizare, colectivizarea agriculturii a bulversat lumea rurală, a afectat-o din toate punctele de vedere. În ciuda propagandei comuniste în favoarea colectivizării, nostalgia după vechile proprietăți private a fost o realitate a lumii rurale în timpul comunismului. Desființarea colectivelor și restituirea proprietăților agrare după 1989 au fost probabil singurele soluții de ieșire dintr-un sistem inefficient și lipsit de etică. Chiar dacă nu au scăpat de subdezvoltare, țăranii au beneficiat de o reparație mai mult decât simbolică, una din puținele de care au avut parte vreodată¹⁰.

* * *

Având în vedere că unitățile agricole cooperatiste au concentrat cea mai mare parte a populației rurale, documentele create de aceste instituții reprezintă izvoare prețioase pentru cunoașterea destinului acestor locuitori și a multiplelor aspecte ale agriculturii românești din anii regimului comunist. În condițiile în care astăzi niciuna dintre aceste societăți agricole nu mai funcționează, documentele din fondurile cooperativelor agricole au o deosebită valoare istorico-documentară, întrucât, pe lângă memoria colectivă, ele reprezintă dovezi ale constituirii și funcționării acestor creații aparținând unei epoci revoluate.

Pentru asigurarea bazei documentare necesare cercetării istorice, Serviciul Județean Arad al Arhivelor Naționale a procedat în ultimele decenii la preluarea documentelor de sinteză de la aproape toate unitățile de acest gen din județ. Au intrat în administrarea instituției documente de la 162 cooperative agricole de producție, constituindu-se tot atâtea fonduri de arhivă. S-a urmărit preluarea înscrisurilor începând cu anul constituirii unităților respective (1949-1962) și până în anul 1968 inclusiv, considerându-se că după această dată, funcționând direcțiile generale agricole județene, activitatea Cooperativelor Agricole de Producție se reflectă în

⁹ Comisia Prezidențială Pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, *Raport Final*, București, 2006, p. 440.

¹⁰ *Ibidem*.

informările și situațiile statistice aflate la acest for. În unele cazuri însă, preluarea arhivelor a depășit limita amintită, mergând până în anul 1970 și chiar 1975.

Au făcut obiectul predării-preluării un număr relativ redus de dosare și registre de la fiecare unitate (în medie 34 u. a.), cunoscând că, din volumul nu prea mare al arhivelor de CAP, doar o parte întrunește criteriile valorice necesare pentru a fi incluse în Fondul Arhivistic Național. Amintim în acest sens procesele-verbale încheiate în ședințele de constituire a cooperativele agricole de producție sau a unor întovărașiri agricole care le-au precedat, situații despre țărani intrați în gospodăriile colective și bunurile mobile aduse de aceștia, registre de evidență a terenurilor devenite proprietate cooperatistă, registre de procese-verbale încheiate la adunările generale și în ședințele consiliilor de conducere, dările de seamă contabile și statistice anuale, planurile anuale de producție, statute și regulamente de organizare și funcționare, instrucțiuni și rapoarte de la și către forurile agricole județene etc¹¹.

Pentru orientarea asupra arhivelor preluate de la cooperativele agricole de producție, cercetătorilor le stau la dispoziție inventare complete și, desigur, documentele preluate de la aceste unități. O trecere în revistă, chiar și sumară, a celor peste 5.000 de dosare și registre, aparținătoare fondurilor la care ne referim, ar fi pe cât de dificilă, pe atât de lipsită de sens, dacă avem în vedere că nu ne propunem decât să îi orientăm pe cercetători asupra câtorva direcții ce pot fi investigate cu ajutorul documentelor.

De un unanim interes pentru cei preocupați să cunoască începuturile agriculturii socialiste sunt, fără îndoială, dosarele de constituire a cooperativele agricole de producție. Ele înregistrează momentele ce au marcat profunda cotitură, de câteva decenii, din istoria agriculturii noastre. Trebuie reținut faptul că socialismul s-a construit peste tot prin campanii "mobilizatoare" specifice unui regim care, pentru a crea noul, voia să se debaraseze mai întâi de tot ceea ce se realizase anterior¹². În România, tactica campaniilor de propagandă, de atragere și de "lămurire", a preluat experimentatul model sovietic și a fost aplicat încă din momentul preluării puterii de către comuniști (6 martie 1945), pentru a deveni mai apoi o constantă a regimului, un element indispensabil pentru menținerea și consolidarea acestuia¹³. Cum miza în procesul colectivizării era mare, s-a considerat că propaganda de tip demagogic persuasiv va avea, în cazul lor, succes. Astfel, bunăoară, dosarul cu actele înființării GAC Zăbrani evocă triumfalist împrejurările în care a avut loc constituirea asociației. În ziua de 24 iulie 1949, în sala căminului cultural din Zăbrani, în prezența delegaților Comitetului Central al partidului, Comitetului Provizoriu Județean, a reprezentanților autorităților locale, trimișilor presei, cu participarea țăranilor, care și-au dat adeviziunea de a se înfrăți în munca pământului, cât și a unui număr mare de cetățeni ai comunei, s-a ținut ședința, catalogată istorică de propaganda vremii, de constituire a primei gospodării agricole colective din județul Arad¹⁴. Fondată de 42

¹¹ Mircea Timbus, *Cooperativele Agricole de Producție* (manuscris), p. 1-10.

¹² St. Tănase, *op. cit.*, p. 58.

¹³ *Ibidem*, p. 60.

¹⁴ Serviciul Județean Arad al Arhivelor Naționale [în continuare, SJAN Arad], fond CAP Zăbrani, ds. 2/1949, f. 1-3.

de familii de țărani, gospodăria și-a început activitatea dispunând de 213 ha de pământ și de un sumar inventar agricol, din care tractoarele lipseau cu desăvârșire¹⁵. Se păstrează scrisori prin care semnatarii adresau gospodăriei colective din Zăbrani felicitări și îndemnuri la muncă. Presa centrală și locală a marcat cu scop persuasiv constituirea primelor gospodării colective. Redacția ziarului "România Liberă" din București a încurajat printr-o scrisoare, la 15 august 1949, inițiativa celor de la Zăbrani: "Vă felicităm tovarășește pentru hotărârea voastră curajoasă de a rupe cu trecutul de mizerie și lipsuri a gospodăriei individuale și de a păși sub conducerea Partidului nostru pe drumul agriculturii socialiste"¹⁶.

În cursul anului 1949, la nivelul întregii țări, strategia partidului de a stimula intrarea benevolă a țăranilor în gospodăriile colective nu a dat rezultatele scontate, în acest an înființându-se doar 56 de astfel de asocieri¹⁷. Acest fapt a determinat conducerea PMR ca, la plenara din 23-25 ianuarie 1950, să renunțe la prudență în favoarea unei strategii radicale: "transformarea socialistă a agriculturii nu merge de la sine, această sarcină revine partidului, proletariatului"¹⁸. Pentru a optimiza acest demers, autoritățile locale au primit controlul total asupra procedurii de constituire a noilor forme de asocieri agricole. De asemenea, s-a dispus ca peste 25.000 de muncitori să ia drumul satelor pentru a impulsiona colectivizarea¹⁹. Legat de acest context, materialul arhivistic deținut de instituția noastră permite surprinderea modului de acțiune a autorităților locale din acest an. Relevant este "Planul de Acțiune" al Biroului de Plasă PMR Chișineu-Criș pentru pregătirea și constituirea GAC "Crișul" din comuna omonimă care, conform hotărârii județenei de partid, trebuia să aibă loc la 18 iunie 1950²⁰. Astfel, pe 3 iunie, membrilor celor trei organizații de bază și ai organizațiilor de masă din comună (Frontul Plugarilor, Uniunea Femeilor Democrate din România, Uniunea Tineretului Muncitoresc, Uniunea Populară Maghiară) li s-a prelucrat statutul-model al gospodăriilor colective. În cadrul cursului duminical, membrii de partid au primit sarcina de a lămuri "țăranimea muncitoare", fiecare trebuind să convingă cel puțin un țăran să intre în colectivă. La ședința desfășurată la comitetul provizoriu comunal, în 8 iunie 1950, cei 60 de țărani prezenți au fost informați despre importanța "transformării socialiste a agriculturii". La 10 iunie, țăranii recent înscriși au făcut o deplasare la GAC "Viață Nouă" din Sântana, unitate model. Celor mai greu de lămurit, mijlocașilor, le-au fost făcute "vizite" la domiciliu de către activiștii birourilor de plasă. Membrii organizațiilor de partid și cei înscriși deja în GAC au decorat, în 16 iunie, căminul cultural și sediul GAC, pregătind astfel momentul festiv de inaugurare a gospodăriei²¹.

¹⁵ *Ibidem*, ds. 5/1949, f. 480-481.

¹⁶ *Ibidem*, ds. 6/1949, f. 467.

¹⁷ Robert Levy, *Primul val al colectivizării: politici centrale și implementare regională, 1949-1953*, în *Țărănimea și puterea* cit., p. 67.

¹⁸ *Ibidem*, p. 72.

¹⁹ *Ibidem*, p. 73.

²⁰ SJAN Arad, fond CAP "Crișul" Chișineu-Criș, ds. 1/1950, f. 2.

²¹ *Ibidem* f. 4.

Mobilizarea activului de partid din raion a dus la înființarea, în cursul anului 1950, a unui număr de zece gospodării agricole în localitățile: Chișineu-Criș, Sântana, Olari, Sinteza Mare, Pădureni, Caporal Alexa, Zerind, Țipari, Frățeni și Vârșand²². La nivelul întregului județ, numărul gospodăriilor colective înființate în anul 1950 a fost de 44.

Documentele acestor fonduri permit surprinderea dinamicii interne a gospodăriilor agricole colective. Numărul membrilor cooperatori este relevat de înscrisurile păstrate la SJAN Arad. Observăm, spre exemplu, în cursul anului 1952, la GAC "Crișul" Chișineu-Criș, faptul că au intrat 38 familii, dintre care: 21 fără pământ, opt sărace și nouă mijlocașe. Din cei fără pământ, majoritatea nu aveau niciun fel de inventar agricol, fiind acceptați pentru că aduceau brațe de muncă²³.

Anul 1952 a constituit un moment de cotitură în dezvoltarea GAC "Viață Nouă" Sântana. Dintre cele 348 familii intrate, 150 erau mijlocașe, 159 sărace, iar 39 nu aveau deloc pământ²⁴. În acel an, în doar șase săptămâni, instituția își dublează numărul de membri. Mijlocașii care au intrat în toamna lui 1952 depășeau ca număr totalul celor aflați în gospodărie la acea dată, triplând terenul agricol al colectivei. Din punct de vedere social, intrările din toamna lui 1952 au fost dominate de țăranii care practicaseră deja de câțiva ani o agricultură de subzistență în condițiile sistemului de cote. Impactul cotelor pe produsele agricole a fost imens asupra familiilor cu recolte mici. S-a declanșat un mecanism tip cascadă. Odată înscris grupul cel mai afectat de presiunea cotelor, alte familii urmau acest exemplu. Sub impactul comasărilor care aveau loc ori de câte ori gospodăria colectivă își mărea numărul de membri²⁵, unii preferau să se înscrie decât să le fie atribuite loturi de pământ aflate departe de vatra satului. În anul înființării, în GAC "Înfrățirea" Șepreuș au intrat nouă familii, șapte sărace și două fără pământ, numărul acestora ajungând, la sfârșitul lui 1952, la 66²⁶.

Și în cursul anului 1957, atragerea de noi membri a reprezentat preocuparea principală a comitetului de conducere al GAC "Crișul" Chișineu-Criș. Au intrat în acel an 28 de familii: una mijlocașă, 19 sărace și opt fără pământ²⁷. Nu toate cererile țăranilor au fost admise de adunarea generală. De exemplu, Cornel Raitan, meseriaș, dorea să intre în gospodărie, dar să nu își aducă uneltele. În condițiile în care, în vara lui 1957, terenul gospodăriei era insuficient pentru a asigura subzistența colectivităților, forul deliberativ al GAC a decis amânarea primirii țăranilor fără pământ²⁸. Diminuarea presiunii asupra țăranimii, proprie politicii "noului curs" s-a resimțit și în GAC "Viață Nouă" Sântana. În ultimul an de "relaxare" (1957), au intrat doar 19 familii: 18 fără

²² Idem, fond *Comitetul Raional de partid Chișineu Criș*, ds. 2/1950, f. 133.

²³ Idem, fond *CAP "Crișul" Chișineu-Criș*, ds. 3/1952, f. 3.

²⁴ Idem, fond *CAP "Viață Nouă" Sântana*, ds. 4/1951-1961, f. 151.

²⁵ Călin Goina, *Ce poși face azi nu lăsa pe mâine: cazul colhozului-model "Viață Nouă" Sântana, în Țărănimea și puterea cit.*, p. 378.

²⁶ A. Martin, *op. cit.*, p. 147-149; SJAN Arad, fond *CAP "Înfrățirea" Șepreuș*, ds. 1/1952, f. 7.

²⁷ Idem, fond *CAP "Crișul" Chișineu-Criș*, ds. 3/1957, f. 1.

²⁸ A. Martin, *op. cit.*, p. 147-149; SJAN Arad, fond *CAP "Crișul" Chișineu-Criș*, ds. 4/1957, f. 128.

pământ și una mijloacă²⁹. De altfel, începând cu 1954, numărul familiilor fără pământ din GAC îl depășește constant pe cel al celorlalte categorii: mijlocași sau săraci³⁰. În GAC "Înfrățirea" Șepreuș au intrat, în acel an, 12 familii: nouă sărace și trei fără pământ³¹.

GAC "Crișul" Chișineu-Criș a înregistrat, în anul în care s-a încheiat oficial procesul de colectivizare în regiunea Arad, intrarea a 19 familii: zece fără pământ, șase sărace și trei mijlocașe³². Cum în anul 1959, în GAC Sântana a intrat un număr foarte mare de familii – 272, dintre care 149 fără pământ, 140 mijlocașe și 83 sărace –, în anul următor nu s-a consemnat nici o primire³³. Un număr semnificativ de intrări au avut loc însă, în 1960, la GAC Șepreuș: 64 familii, din care 59 sărace, trei fără pământ și două mijlocașe³⁴.

Înscrierile masive în gospodăriile colective, din anii 1959-1960, au reflectat schimbările majore care au avut loc în societatea românească în deceniul cinci. Dacă în primii ani ai colectivizării, proprietarii individuali puteau evita alte cerințe ale regimului predându-și cotele, mai târziu acest lucru nu a mai fost posibil. Șicanele făcute celor neînscriși în colectiv s-au extins, deoarece acum partidul-stat controla mai eficient și mai profund societatea. Spre sfârșitul procesului de colectivizare, devenise vulnerabilă întreaga populație a satului, presiunile nu mai erau doar economice sau ideologice, ci se aplicau în aproape orice domeniu³⁵.

Demersurile de atragere a țăranilor au reprezentat o preocupare constantă a conducerii gospodăriilor. În pofida propagandei intense, realizată sub diverse forme, numărul țăranilor înscriși a fost relativ redus. Abia spre finalul procesului de colectivizare s-a înregistrat o creștere semnificativă a cererilor de primire în colective.

Alte documente vorbesc despre situația forței de muncă. În anul 1952, principala problemă a GAC "Crișul" Chișineu-Criș a reprezentat-o forța de muncă insuficientă, din cauză că numeroși țărani colectivști nu se prezentau la lucru, unii dintre ei fiind salariați în diferite întreprinderi și instituții. Pentru a remedia situația și a asigura buna desfășurare a campaniei agricole de primăvară, consiliul de conducere a hotărât, la 16 martie 1952, că bărbații colectivști trebuie să realizeze cel puțin 80 zile-muncă pe an, iar femeile 40, în caz contrar urmând să li se taie toate zilele lucrate. S-a mai decis ca niciun colectivst să nu mai muncească în afara gospodăriei colective³⁶.

În pofida acestor decizii, participarea la muncă nu s-a îmbunătățit, unii colectivști preferând să își lucreze loturile personale. Acest fapt a determinat consiliul de conducere să treacă la măsuri ferme. La 26 aprilie 1952 au fost excluși

²⁹ Idem, fond CAP "Viață Nouă" Sântana, ds. 4/1951-1961, f. 83.

³⁰ C. Goina, *op. cit.*, p. 379.

³¹ SJAN Arad, fond CAP „Înfrățirea” Șepreuș, ds. 9/1956-1960, f. 15; A. Martin, *op. cit.*, p. 147-149.

³² *Ibidem*, p. 147-149; SJAN Arad, fond CAP "Crișul" Chișineu-Criș, ds. 3/1960, f. 1.

³³ Idem, fond CAP "Viață Nouă" Sântana, ds. 4/1951-1961, f. 42.

³⁴ Idem, fond CAP "Înfrățirea" Șepreuș, ds. 9/1956-1960, f. 56.

³⁵ C. Goina, *op. cit.*, p. 380.

³⁶ A. Martin, *op. cit.*, p. 150-153; SJAN Arad, fond CAP "Crișul" Chișineu-Criș, ds. 4/1952, f. 22.

din GAC, pentru neparticipare la muncă, Ioan Gruia și Traian Cociuban. De asemenea, cei care mai erau salariați au fost șterși din evidența brațelor de muncă³⁷. O lună mai târziu, forul de conducere a condiționat primirea la creșă a copiilor de participarea mamelor la muncile colectivului. Excluderile și sancțiunile nu au modificat atitudinea membrilor față de munca în GAC. Astfel, în timpul campaniei de treierat, mai mulți țărani părăseau batozele sau chiar le defectau. Recolta slabă din vara lui 1952 i-a pus pe mulți colectiviști în situația de a nu-și putea asigura subzistența. De aceea, mulți au plecat să își caute de lucru în afara gospodăriei colective, fiind indiferenți la repercursiuni. De exemplu, Petru Brândaș care, deși era membru de partid și deputat raional, a părăsit colectivul pentru a-și putea întreține familia³⁸. Ca urmare a acestei situații, la 1 octombrie 1952, consiliul a propus adunării generale excluderea a 13 țărani pentru "sabotarea gospodăriei colective"³⁹.

Nici campania agricolă de toamnă nu s-a desfășurat sub auspicii mai bune. În fața chemărilor de a participa la lucru, numeroși membri afirmau că nu au ce mânca și cu ce se îmbrăca⁴⁰. În cursul anului 1952, la GAC "Crișul" Chișineu-Criș, au participat la muncă 135 colectiviști, care au realizat 18.115 zile-muncă. Gospodăria colectivă și-a constituit o brigadă de câmp cu șase echipe în care lucrau 120 brațe de muncă și o brigadă legumicolă cu 14 colectiviști⁴¹.

În 1952, au participat la muncile GAC "Viață Nouă" Sântana 385 membri – 196 bărbați și 189 femei –, realizând un total de 53.969,34 zile-muncă. Colectiviștii care lucrau în agricultură au fost împărțiți în patru brigăzi de câmp, cu 24 echipe care conțineau 305 brațe de muncă. Mai existau o brigadă mixtă cu trei echipe, totalizând 69 membri, trei brigăzi zootehnice cu opt colectiviști și cinci brigăzi profilate pe munca în atelierele gospodăriei⁴². GAC Sântana a reprezentat un caz special în cadrul colectivizării din raion, prin aceea că a înregistrat un număr semnificativ de membri care au părăsit colectivul. Deși s-a petrecut în anumiți ani o veritabilă "hemoragie" de membri, acest fapt nu s-a repercutat asupra desfășurării muncii⁴³. Adunarea generală a aprobat, în 1952, nouă cereri de ieșire: patru țărani mijlocași, trei săraci și doi fără pământ⁴⁴.

Participarea la muncă în GAC "Înfrățirea" Șepreuș, în anul 1952, a fost modestă: 20 bărbați au realizat 600 zile-muncă, iar șapte femei 298,62 zile-muncă. Numărul mic al colectiviștilor nu a permis organizarea unei brigăzi de muncă⁴⁵.

În anul 1957, GAC "Crișul" Chișineu-Criș și-a organizat activitățile în două brigăzi de câmp, cu șase echipe formate din 156 membri și o brigadă

³⁷ Idem, fond CAP "Crișul" Chișineu-Criș, ds. 4/1952, f. 30.

³⁸ *Ibidem*, f. 47.

³⁹ A. Martin., *op. cit.*, p. 150-153; SJAN Arad, fond CAP "Crișul" Chișineu-Criș, ds. 4/1952, f. 52.

⁴⁰ Idem, fond CAP "Crișul" Chișineu-Criș, ds. 4/1952, f. 53.

⁴¹ *Ibidem*, ds. 3/1952, f. 3.

⁴² A. Martin, *op. cit.*, p. 150-153; SJAN Arad, fond CAP "Viață Nouă" Sântana, ds. 4/1951-1961, f. 152.

⁴³ C. Goina, *op. cit.*, p. 385.

⁴⁴ SJAN Arad, fond CAP "Viață Nouă" Sântana, ds. 4/1951-1961, f. 151.

⁴⁵ A. Martin, *op. cit.*, p. 150-153; SJAN Arad, fond CAP "Înfrățirea" Șepreuș, ds. 1/1952, f. 7.

zootehnică cu zece brațe-muncă. Opt colectivști lucrau în atelierele gospodăriei. Cei 150 colectivști care au muncit au efectuat 26.429 zile-muncă⁴⁶. Deși era gospodărie fruntașă pe raion, numeroși membri nu respectau statutul, neparticipând la muncile obștești. La 6 iunie 1957, președintele constata că porumbul a rămas neprășit din cauza slabei prezențe la lucru a colectivștilor. Existau și cazuri de șefi de echipe care refuzau să muncească. De pildă, Alexandru Takacs a fost sancționat cu tăierea a cinci zile de muncă pentru că nu a manifestat "o atitudine justă față de lucru"⁴⁷. Deficitul de forță de muncă a persistat și în timpul campaniei de seceriș, fapt ce a determinat conducerea gospodăriei să recurgă la secerători din afară. Nici vizitele efectuate de președinte la domiciliul membrilor absentești nu au fost în măsură să schimbe situația⁴⁸.

Fiind organizați în șase brigăzi de câmp, o brigadă legumicolă, o brigadă de construcții, o brigadă de furaje și trei brigăzi zootehnice, cei 727 colectivști care au muncit în GAC "Viață Nouă" Sântana, în 1957, au efectuat un total de 161.240 zile-muncă⁴⁹. Numărul mare de colectivști a permis desfășurarea în bune condiții a muncilor obștești din gospodărie⁵⁰.

La GAC "Înfrățirea" Șepreuș, preocuparea constantă a conducerii, în 1957, pe lângă atragerea de noi membri, a constat în mobilizarea la muncă a colectivștilor. Aceasta deoarece absenteismul a atins cote alarmante. Spre exemplu, în mijlocul campaniei agricole de vară, din 60 de membri apti de muncă, au participat regulat la întreținerea culturilor doar 16-18 persoane zilnic. Pentru recoltarea ovăzului, cosirea trifoiului, culesul porumbului s-a recurs la țărani din afara gospodăriei⁵¹. Cei care au participat regulat la lucru pe tot parcursul anului – 54 persoane – au efectuat un total de 8.931 zile-muncă. Gospodăria și-a organizat activitățile agricole într-o brigadă de câmp cu patru echipe, cuprinzând 54 brațe de muncă⁵².

În anul 1960, la GAC "Crișul" Chișineu-Criș, cei 450 colectivști care și-au îndeplinit normele au efectuat un total de 110.108 zile-muncă. Activitățile lucrative ale gospodăriei erau organizate în patru brigăzi de câmp și o brigadă zootehnică⁵³. Organizați în șase brigăzi complexe de muncă, cei 1.351 colectivști ai GAC "Viață Nouă" Sântana, care și-au îndeplinit în întregime normele, au efectuat un total de 278.702 zile-muncă⁵⁴. Participarea la muncă în GAC "Înfrățirea" Șepreuș a cunoscut o creștere în acest an. Cu toate că un număr de 370 membri au realizat 61.002 zile de muncă, s-au înregistrat și pierderi la culturile agricole datorate absenteismului. Pentru ameliorarea situației, consiliul de conducere a stabilit sancțiuni economice⁵⁵.

⁴⁶ Idem, fond CAP "Crișul" Chișineu-Criș, ds. 3/1957, f. 3.

⁴⁷ Ibidem, ds. 4/1957, f. 27.

⁴⁸ Ibidem, f. 28.

⁴⁹ Idem, fond CAP "Viață Nouă" Sântana, ds. 4/1951-1961, f. 83-84.

⁵⁰ A. Martin, *op. cit.*, p. 150-153; SJAN Arad, fond CAP "Viață Nouă" Sântana, f. 83.

⁵¹ Idem, fond CAP „Înfrățirea” Șepreuș, ds. 11/1957, f. 29-35.

⁵² Ibidem, ds. 9/1956-1960, f. 11-13.

⁵³ A. Martin, *op. cit.*, p. 150-153; SJAN Arad, fond CAP "Crișul" Chișineu-Criș, ds. 3/1960, f. 1.

⁵⁴ Idem, fond CAP "Viață Nouă" Sântana, ds. 4/1951-1961, f. 44.

⁵⁵ A. Martin, *op. cit.*, p. 150-153; SJAN Arad, fond CAP "Înfrățirea" Șepreuș, ds. 16/1960, f. 56.

Imposibilitatea gospodăriilor colective de a asigura tuturilor membrilor un trai decent i-a determinat pe unii dintre aceștia să recurgă la munca în alte locuri. Totodată, refuzul de a participa la muncile GAC a reprezentat și o formă de protest la îndemâna țăranilor, care nu se puteau împăca ușor cu regimul proprietății colective.

Investigarea documentelor cooperativelor agricole de producție permite reconstituirea evidenței dotărilor tehnice și edilitare ale acestora. La 31 decembrie 1952, în GAC "Crișul" existau următoarele construcții: o casă pentru administrație, o bibliotecă, un grajd pentru vaci, un grajd pentru animale de muncă, un saivan, două magazii pentru cereale, o remiză, o cocină și un coteț. Toate acestea au fost realizate înaintea acestui an⁵⁶.

Cum, în primii doi ani, statul a donat către GAC Sântana mai multe clădiri și hambare care aparținuseră unor familii germene⁵⁷, la 31 decembrie 1952 existau pe raza colectivei: o casă pentru administrație, o grădiniță, o bibliotecă, o magazie de cereale, un saivan, o maternitate pentru scoafe, două cocini, un grajd pentru vaci, un grajd pentru animale de muncă, două remize, un pățul și două magazii pentru diverse⁵⁸. De asemenea, gospodăria agricolă mai dispunea de următoarele mijloace de muncă: 40 pluguri, 40 grape, 32 semănătoare pentru păioase, 20 semănătoare pentru porumb, 19 prășitoare, o batoză de treierat, 68 care și căruțe, două camioane, șase trioare etc.

Deși nu a început nicio construcție în 1957, GAC "Crișul" dispunea, la 31 decembrie, de o casă de administrație, două remize, o clădire pentru ateliere, un pățul, un saivan, o îngrășătorie porci, o maternitate scoafe, un grajd pentru vaci și unul pentru animale de muncă⁵⁹. Colectiviștii dispuneau de 13 pluguri, 13 grape, 13 prășitoare, patru autocamioane, un tractor, o remorcă, 21 care și căruțe, două bascule, un selector, două greble mecanice etc.

Sprijinul constant din partea statului a permis gospodăriei colective din Sântana să își sporească dotările edilitare. S-a ajuns astfel ca, la 31 decembrie 1957, gospodăria să dețină patru case de administrație, trei silozuri, două remize, trei ateliere de fierărie, două ateliere de rotărie, un atelier mecanic, patru pățule și două grajduri pentru animale de muncă. În acel an s-a început construirea unui grajd pentru cai, a unei magazii de cereale și a unei remize⁶⁰. Mai mult, gospodăria a inaugurat în stațiunea Moneasa, Casa de Odihnă Sântana, un hotel – primul din țară construit și aflat în posesia unui GAC, în care membrii cooperatori se puteau odihni și trata⁶¹. Muncile în GAC au fost efectuate cu 18 pluguri, 55 grape, 27 semănătoare, 70 care și căruțe, două bascule, trei tractoare, patru autocamioane, nouă greble mecanice și trei remorci.

⁵⁶ A. Martin, *op. cit.*, p. 157-158; SJAN Arad, fond CAP "Crișul" Chișineu-Criș, ds. 3/1952, f. 9.

⁵⁷ Idem, fond CAP "Viață Nouă" Sântana, ds. 4/1951-1961, f. 158.

⁵⁸ *Ibidem*, f. 157.

⁵⁹ A. Martin, *op. cit.*, p. 157-158; SJAN Arad, fond CAP "Crișul" Chișineu-Criș, ds. 3/1957, f. 10-11.

⁶⁰ C. Goina, *op. cit.*, p. 383; SJAN Arad, fond CAP "Viață Nouă" Sântana, ds. 4/1951-1961, f. 92.

⁶¹ A. Martin, *op. cit.*, p. 157-158; SJAN Arad, fond CAP "Viață Nouă" Sântana, ds. 4/1951-1961, f. 92.

Pe raza GAC Șepreuş existau, la 31 decembrie 1957, o casă de administrație, trei grajduri de animale de muncă, o maternitate pentru scroafe, două saivane, o magazie pentru cereale, trei crame, două remize, două pătule și un siloz⁶². Colectiviștii dispuneau de opt pluguri, șase grape, șase care și căruțe, o basculă, șapte prășitoare, o semănătoare pentru păioase și o semănătoare de porumb.

Anul 1960 a fost unul în care GAC "Crișul" s-a consolidat din punct de vedere edilitar. Acum au fost terminate: un grajd pentru vaci, unul pentru animale de muncă, două saivane și o magazie de cereale. La 31 decembrie, GAC deținea două grajduri pentru vaci, două pentru animale de muncă, cinci saivane, patru magazii pentru cereale, cinci remize, o casă de administrație, trei pătule, o maternitate pentru scroafe și o îngrășătorie de porci⁶³. Ca dotări tehnice, existau 55 pluguri, 50 prășitoare, zece semănători păioase, 58 care și căruțe, două autocamioane, două bascule, o remorcă și două greble mecanice. Și în GAC Sântana s-au realizat unele construcții: un grajd pentru vaci și o maternitate pentru scroafe. S-a ajuns ca la sfârșitul anului să existe trei grajduri pentru vaci, două pentru animale de muncă, două maternități scroafe, trei saivane, patru pătule, cinci cotețe de păsări, două magazii pentru cereale, o îngrășătorie pentru porci și două magazii diverse⁶⁴. Lucrările în gospodărie se realizau cu 43 pluguri, 51 semănătoare pentru păioase, 31 semănătoare pentru porumb, 111 prășitori, 138 care și căruțe, patru tractoare, șase remorci, șase autocamioane, două bascule și o batoză de treierat.

GAC Șepreuş a construit în 1960 un grajd pentru vaci, două saivane și un coteț pentru păsări. La sfârșitul anului, sectorul edilitar cuprindea: două grajduri pentru vaci, două saivane, o magazie pentru cereale, două pătule, două remize, trei crame, o casă de administrație, două grajduri pentru animale de muncă și un coteț de păsări⁶⁵. Membrii cooperatori dispuneau de 29 pluguri, 17 prășitoare, 28 care și căruțe, o batoză, un autocamion, două trioare, o cositoare și o greblă mecanică⁶⁶.

În această prezentare a începuturilor colectivizării din județul Arad, ne oprim și asupra situației din comuna Pecica, localitate în care se constată anvergura deosebită atinsă de acest proces dirijat de către stat. Cooperativele agricole de producție din Pecica sunt printre primele înființate în județ. Aici, datorită întinderii mari a terenurilor agricole, s-au constituit două gospodării, din care ulterior, în urma reorganizării, s-au mai desprins două, astfel că, începând cu anul 1961, Pecica dispunea de patru gospodării.

Documentele preluate de la acestea fac posibilă investigarea dezvoltării lor. Înființat la 25 iunie 1950, GAC "Petöfi Sandor" (numită din 1963 GAC "Avântul") a atras la început 93 familii de țărani, cu o suprafață totală de doar 108 ha pământ. Treptat, în câțiva ani, asociația se supradimensionează și ajunge să cuprindă 1.868 de familii, cu 5.432 de persoane, iar terenul agricol de care

⁶² Idem, fond CAP "Înfrățirea" Șepreuş, ds. 9/1956-1960, f. 23-24.

⁶³ Idem, fond CAP "Crișul" Chișineu-Criș, ds. 3/1960, f. 3-5.

⁶⁴ A. Martin, *op. cit.*, p. 157-158; SJAN Arad, fond CAP "Viață Nouă" Sântana, ds. 4/1951-1961, f. 42-43.

⁶⁵ Idem, fond CAP "Înfrățirea" Șepreuş, ds. 9/1956-1960, f. 55.

⁶⁶ A. Martin, *op. cit.*, p. 153-156; SJAN Arad, fond CAP "Înfrățirea" Șepreuş, ds. 9/1956-1960, f. 55-56.

dispunea gospodăria însuma 6.355 ha⁶⁷. Cealaltă unitate agricolă cooperatistă din Pęcica, GAC "Vasile Roaită" (redenumită ulterior GAC "Timpuri Noi"), constituită la 9 iulie 1950, avea la înființare 106 familii de țărani și 301 ha teren agricol. Propaganda de stat și întreaga paletă de măsuri persuasive aplicate în scopul colectivizării au avut ca rezultat mărirea considerabilă până în anul 1959 a acestei gospodării: 2.086 familii de țărani români, maghiari, slovaci, sârbi și de alte naționalități, și un total de 6.211 ha de pământ⁶⁸.

Cele două gospodării cunosc în anul 1961 reorganizări. Comitetul raional Arad al PCR hotărăște, la 8 februarie 1961, divizarea GAC "Vasile Roaită" Pecica în două gospodării de sine stătătoare⁶⁹, anume GAC "Vasile Roaită" (devenită la 2 octombrie 1963 GAC "Timpuri Noi" Pecica)⁷⁰ și GAC "Filimon Sârbu" (devenită de la 1 octombrie 1963 GAC "Ogorul" Pecica)⁷¹. O zi mai târziu, la 9 februarie 1961, prin decizia Comitetului Executiv al Sfatului Popular Raional Arad, a fost dezarondată GAC "Petöfi Sandor" Pecica, din vastul său teren rezultând două gospodării independente, anume GAC "Petöfi Sandor" (căreia i se va schimba denumirea în GAC "Avântul") și GAC "Gheorghe Doja" (devenită ulterior GAC "Steagul Roșu")⁷². SJAN Arad păstrează documentele care informează asupra împărțirii propriu-zise a bunurilor acestor gospodării. Ele relevă situația existentă spre sfârșitul campaniei de colectivizare a agriculturii, când conducerea partidului își punea problema dimensionării raționale a unităților agricole cooperatiste, în vederea consolidării lor economico-organizatorice.

Dările de seamă anuale regăsite în aceste fonduri informează în detaliu atât despre folosința terenurilor, cât și cu privire la organizarea muncii în cooperativele agricole. Cercetându-le, ne edificăm asupra diferitelor forme și metode pe care le-a cunoscut organizarea muncii de la o etapă la alta. Menționam în prezentarea de mai sus, privitoare la dinamica forței de muncă, organizarea acesteia pe brigăzi de producție la primele gospodării înființate în județul Arad. Ele reprezentau forme organizatorice de bază, care marchează debutul colectivizării. Ineficiența înregistrată de majoritatea unităților cooperatiste în privința realizării indicatorilor de plan au determinat factorii de decizie politică să caute soluții pentru redresarea organizării și conducerii agriculturii socialiste. Astfel, după Congresul al X-lea al PCR, s-a pus accentul pe nevoia îmbunătățirii eficienței muncii și a creșterii producțiilor. În acest scop, au fost create fermele de producție, subunități ale cooperativelor agricole, cu gestiune economică proprie. Printre primele unități din județul Arad care au trecut la noua formă de organizare a muncii, amintim CAP Aradul Nou, cu ferma sa legumicolă înființată în anul 1970⁷³.

Documentele preluate de la cooperativele agricole de producție permit teoretic cercetarea evoluției înregistrate an de an în dezvoltarea fiecărei unități. Spre

⁶⁷ Idem, fond CAP "Avântul" Pecica, ds. 1/1950, f. 1-5; M. Timbus, *op. cit.*

⁶⁸ SJAN Arad, fond CAP "Ogorul" Pecica, ds. 5/1961, f. 58-60.

⁶⁹ *Ibidem*, f. 51-52, 61-62.

⁷⁰ Idem, fond CAP "Timpuri Noi" Pecica, ds. 55/1963, f. 14-15; M. Timbus, *op. cit.*

⁷¹ SJAN Arad, fond CAP "Ogorul" Pecica, registrul 2/1962-1964, f. 65.

⁷² Idem, fond CAP "Steagul Roșu" Pecica, ds. 1/1961, f. 1.

⁷³ M. Timbus, *op. cit.*; SJAN Arad, fond CAP Aradul Nou, ds. 5/1950-1960, f. 4.

exemplu, referindu-ne la CAP "Ogorul" Pecica, unitate care în toamna anului 1984 a fost distinsă prin decret prezidențial cu titlul de "Erou al muncii socialiste" pentru producția de 8.365 kg grâu la hectar, putem observa o evoluție ascendentă considerabilă la producția de grâu la hectar în decurs de 20 de ani. În anul 1964 unitatea obține o producție 1.448 kg grâu la hectar⁷⁴. După patru ani, folosindu-se semințe cu valoare biologică ridicată, însămânțând îndeosebi grâu din soiul "Bezostaia", se reușește o producție de 2.043 kg la hectar⁷⁵, pentru ca în anul 1984 să obțină performanța mai sus menționată.

Aceleași dări de seamă înregistrează pașii făcuți de cooperativele agricole la a doua cultură cerealiară ca răspândire în județul Arad, anume producția de porumb. Astfel, bunăoară, CAP "Tractorul" Felnac obține în anul 1984 producții de porumb cuprinse între 9.500 și 12.000 kg⁷⁶ știuleți la hectar, după ce realizase în anul 1952 o medie de 892 kg porumb boabe la hectar⁷⁷, în anul 1965 a ajuns la 1.850 kg boabe la hectar, iar în anul 1970 la 2.340 kg la hectar⁷⁸.

Acest gen de izvoare pot fi utile în elaborarea viitoarelor monografii despre agricultura României. Cercetătorii însă trebuie să fie rezervați și să dea dovadă de spirit critic în valorificarea istoriografică a acestor surse de informare, dată fiind lipsa de veridicitate a unor cifre regăsite în documentele acestor fonduri. Avem în vedere investigațiile legate de surprinderea creșterii producției vegetale în raport cu suprafețele cultivate. Implicarea cooperativelor agricole de producție în "întrecerea socialistă" a fost în măsură să determine conducerile acestor unități economice să ia măsuri pentru creșterea producției agricole, prin eficientizarea muncii și introducerea de noi tehnologii. S-au înregistrat creșteri de producție, datorate acumulării de experiență, perfecționării bazei tehnico-materiale a cooperativelor, utilizării judicioase a îngrășămintelor, buneii mobilizări a membrilor cooperatori și a îndrumării date de specialiștii din domeniu. Pe de altă parte, accentuarea propagandei de stat și febra statisticilor legate de depășirile de plan din ultimele două decenii ale regimului comunist au avut ca efect raportarea unor producții supraevaluate, exagerate, care nu aveau legătură cu realitățile obiective de pe teren.

Fostele instituții cooperatiste au creat o bază documentară valoroasă pentru cercetarea istorică în domeniul agriculturii județului Arad, ce face parte din Fondul Arhivistic Național. La Serviciul Județean Arad al Arhivelor Naționale sunt depozitate și date în cercetare 162 de fonduri arhivistice ale gospodăriilor și cooperativelor agricole de producție:

⁷⁴ Idem, fond CAP "Ogorul" Pecica, ds. 4/1964, f. 106.

⁷⁵ *Ibidem*, ds. 1/1968, f. 10.

⁷⁶ "Flacăra Roșie", nr.11984, Arad, 12 decembrie 1984.

⁷⁷ SJAN Arad, fond CAP "Tractorul" Felnac, ds. 3/1952, f. 2.

⁷⁸ M. Timbus, *op. cit.*; SJAN Arad, fond CAP "Tractorul" Felnac, ds. 18/1961-1970, f. 70-88, 202-225.

Nr. crt.	Denumirea fondului	Nr. fond	Anii extremi	m.l.	Nr. u.a.	Nr. Inv.	Data constituirii unității
1	CAP Adea	244	1955-1973	0,36	12	341	03.07.1955
2	CAP Agrișul Mare "7 Noiembrie"	191	1961-1968	0,44	16	270	22.10.1961
3	CAP Agrișul Mic "Secerișul"	425	1962-1968	0,13	22	520	09.02.1963
4	CAP Almaș "Viață Nouă"	503	1961-1972	0,85	107	608	17.12.1961
5	CAP Aluniș "Flamura Roșie"	275	1950-1970	0,84	37	360	06.1950
6	CAP Aradul Nou	236	1950-1970	0,96	44	317	05.08.1950
7	CAP Archiș "Archișana"	415	1959-1968	0,36	19	509	11.02.1962
8	CAP Bârșa "Crișul Alb"	360	1961-1973	0,36	15	448	04.06.1961
9	CAP Bârzava	404	1950-1968	0,40	21	497	19.07.1950
10	CAP Bata "Unirea"	225	1962-1968	0,72	36	306	14.01.1962
11	CAP Beliu "23 August"	448	1961-1968	0,17	10	545	23.07.1961
12	CAP Berechiu "Pământ Destelenit"	403	1950-1968	0,52	30	496	10.08.1950
13	CAP Birchîș	521	1950-1968	1,20	101	628	16.07.1950
14	CAP Bocsig	506	1959-1969	0,20	11	611	14.08.1959
15	CAP Bodroglul Nou	249	1959-1963	0,12	5	328	1959
16	CAP Bodroglul Vechi	250	1953-1962	0,24	9	329	1953
17	CAP Bontești	587	1962-1968	0,84	51	700	11.02.1962
18	CAP Brazii "Unirea"	274	1962-1972	0,98	67	359	19.11.1961
19	CAP Bruznic	369	1956-1970	0,60	25	457	22.07.1956
20	CAP Bujac	233	1950-1968	1,02	36	314	06.1950
21	CAP Buteni "Steagul lui Lenin"	198	1950-1969	0,48	24	279	28.03.1959
22	CAP Caporal Alexa	213	1950-1968	0,96	59	294	09.07.1950
23	CAP Călugăreni	248	1952-1962	0,12	3	327	1952
24	CAP Căpâlnaș "Drumul Socialismului"	239	1953-1968	0,48	54	320	14.06.1953
25	CAP Căprioara	230	1962-1968	0,36	12	311	01.05.1961
26	CAP Cărand "Teuz"	406	1962-1973	0,22	12	499	16.01.1962

27	CAP Cermei "Drumul Păcii"	209	1952-1970	0,87	51	290	16.10.1952
28	CAP Chelmac	279	1950-1968	0,72	24	364	03.09.1950
29	CAP Chereleuș "9 Mai"	228	1950-1968	0,48	34	309	04.06.1950
30	CAP Chesinț	286	1952-1970	0,49	25	373	22.06.1952
31	CAP Chier "Înfrățirea"	331	1962-1968	0,33	28	418	27.01.1962
32	CAP Chisindia "Măgura"	246	1961-1968	0,24	9	340	03.12.1961
33	CAP Chișineu Criș "Crișul"	124	1950-1960 1961-1970	2,22	128	178 272	18.07.1950
34	CAP Chișineu- Criș-Pădureni	197	1950-1969	0,72	34	278	16.07.1950
35	CAP Cil	431	1962-1972	1,55	145	527	1962
36	CAP Cintei "Crișul Alb"	190	1952-1975	0,96	65	269	20.10.1952
37	CAP Covăsânt "30 Decembrie"	200	1952-1968	0,60	23	281	20.12.1952
38	CAP Craiva	426	1950-1970	1,00	36	521	22.07.1950
39	CAP Crucești "Iacob Schmeltzer"	257	1952-1970	0,80	31	337	13.04.1952
40	CAP Curtici	414	1962-1969	0,35	18	507	1962
41	CAP Curtici "Lumea Nouă"	231	1950-1968	0,60	30	312	06.1950
42	CAP Cuveșdia "Al Treilea Congres al P.M.R."	541	1960-1970	0,60	15	651	17.03.1960
43	CAP Cuvin	705	1950-1968	0,65	31	869	1950
44	CAP Dieci "Soarele"		1950-1972		85	375	07.1950
45	CAP Dorgoș	321	1953-1968 1962-1963	0,43	33	408 409	
46	CAP Drauț "Victoria"	222	1956-1968	0,24	9	303	21.10.1956
47	CAP Fântânele "1 Mai"	317	1952-1970	0,52	22	404	20.04.1952
48	CAP Felnac "Tractorul"	314	1952-1970	0,88	34	401	16.03.1953
49	CAP Firiteaz	253	1953-1968	0,72	29	332	1953
50	CAP Fiscuț "Partizanii Păcii"	243	1950-1970	0,96	33	338	26.07.1950
51	CAP Frumușeni "Solidaritatea"	276	1950-1970	0,84	35	361	09.1950
52	CAP Gai "Unirea"	254	1959-1970	0,61	19	333	02.1959

53	CAP Gai-Sălașe "Mihai Eminescu"	255	1961-1963	0,12	6	334	-
54	CAP Gașca "24 Ianuarie"	376	1959-1970	0,33	19	465	24.01.1959
55	CAP Grăniceri "1 Mai"	265	1957-1959	0,10	7	350	1957
56	CAP Grăniceri "Drapelul Roșu"	264	1954-1968	0,77	68	349	01.1954
57	CAP Gurahonț "Drum Nou"	283	1960-1972	1,00	61	370	12.11.1961
58	CAP Gurba "Lupta pentru Pace"	216	1960-1968	0,24	10	297	25.11.1960
59	CAP Hășmaș "Codrul"	359	1962-1968	0,21	28	447	18.02.1962
60	CAP Horia	278	1952-1970	0,48	21	363	16.03.1952
61	CAP Hunedoara Timișană	256	1960-1970	0,60	25	335	19.04.1960
62	CAP Iermata- Neagră "Unirea"	217	1958-1968	0,60	37	298	01.02.1958
63	CAP Ilteu "Victoria"	391	1962-1968 1960-1968	0,64	33	480 1028	14.01.1962
64	CAP Ineu "Republica"	316	1950-1968	0,38	26	403	15.03.1950
65	CAP Iratoș	206	1953-1968	0,60	31	287	1953
66	CAP Labasiuț "Unirea"	535	1960-1963	0,20	7	645	27.02.1962
67	CAP Lalașiuț	392	1962-1973	0,20	14	481	21.01.1962
68	CAP Lipova	211	1952-1972	0,34	20	292	30.03.1952
69	CAP Lipova II	212	1960-1970	0,42	19	293	03.04.1960
70	CAP Luguzău	195	1956-1968	0,36	13	275	07.04.1962
71	CAP Macea	294	1950-1968	0,91	33	381	06.1950
72	CAP Mailat "Înainte"	184	1950-1968	1,75	70	262	08.1950
73	CAP Măndruloc "3-5 Martie"	218	1952-1968	0,48	24	299	11.02.1953
74	CAP Mănerău	407	1961-1970	0,15	9	500	30.04.1961
75	CAP Măscă "Libertatea"	413	1959-1970	0,41	21	506	03.1959
76	CAP Măderat	349	1960-1970	0,27	16	436	1960
77	CAP Mănaștur "8 Martie"	344	1952-1969	0,51	29	431	08.04.1952
78	CAP Măraș "Rogozana"	320	1962-1970	0,28	19	407	1962
79	CAP Micălaca- Arad "Mureșul"	189	1959-1970	0,33	25	268	03.1959

80	CAP Miniș	203	1952-1970 1950-1967	0,79	37	284 870	28.12.1952
81	CAP Minișul de Sus "Dezrobirea"	350	1962-1971	0,11	8	438	08.02.1962
82	CAP Mișca	460	1959-1968	0,28	15	55	12.01.1959
83	CAP Moroda "Unirea"	284	1962-1972	0,74	39	371	31.01.1962
84	CAP Munar "Secera și Ciocanul"	355	1952-1970	0,70	26	443	16.12.1952
85	CAP Nădab "Progresul"	237	1959-1968	0,72	49	318	25.01.1959
86	CAP Nădlac "Mureșul"	205	1962-1968	0,36	24	286	10.01.1962
87	CAP Nădlac "Victoria"	220	1950-1968	0,60	38	301	06.1950
88	CAP Neudorf	224	1951-1968	0,24	8	305	01.04.1951
89	CAP Odvoș	202	1961-1968	0,36	18	283	17.12.1961
90	CAP Olari "Secera și Ciocanul"	430	1950-1968	0,50	28	525	18.05.1950
91	CAP Pâncota "Răsăritul"	544	1952-1979	0,70	44	655	29.06.1952
92	CAP Păuliș	192	1956-1968	0,48	20	271	17.06.1956
93	CAP Pecica "Avântul"	208	1950-1968	0,72	22	289	25.06.1950
94	CAP Pecica "Ogorul"	193	1961-1968	0,72	34	273	08.02.1961
95	CAP Pecica "Steagul Roșu"	238	1961-1968	0,48	28	319	09.02.1961
96	CAP Pecica "Timpuri Noi"	262	1950-1968	0,52	22	347	09.07.1950
97	CAP Peregu Mare "1 Mai"	417	1954-1968	0,72	30	511	09.05.1954
98	CAP Peregu Mic "Zorile Roșii"	315	1953-1968	0,48	32	402	09.04.1953
99	CAP Pescari	282	1950-1972	1,72	156	369	25.07.1950
100	CAP Petriș	390	1962-1968	0,22	11	479	1962
101	CAP Pîlu "Dezrobirea"	194	1952-1970	0,90	13	274	23.11.1952
102	CAP Pleșcuța "Livada"	432	1962-1972	1,40	151	528	18.02.1962
103	CAP Revetiș "Zorile Roșii"	354	1962-1969	0,45	25	442	27.12.1961
104	CAP Sâmbăteni	234	1950-1970	0,96	38	315	04.06.1950
105	CAP Sânzeani	324	1963-1968	0,12	23	411	1953

106	CAP Sânmartin "3-5 Martie"	186	1950-1968	0,95	47	265	18.06.1950
107	CAP Sânpetru German "Veac Nou"	313	1950-1968	0,80	26	400	26.07.1950
108	CAP Sântana "Comlăuş"	277	1956-1968	0,36	15	362	22.12.1955
109	CAP Sântana "Viata-Nouă"	346	1950-1968	0,84	56	433	26.02.1950
110	CAP Satu Nou "Progresul"	416	1954-1970 1957-1968	0,84	33	510 519	21.02.1954
111	CAP Satu-Mare "Drumul Socialismului"	141	1950-1960 1961-1968	1,47	69	210 313	16.03.1950
112	CAP Săvârşin	219	1962-1968	0,60	35	300	12.1961
113	CAP Sebiş	235	1953-1968	0,48	27	316	27.09.1959
114	CAP Secusigiu "Descătuşarea"	356	1952-1969	0,70	34	444	30.03.1952
115	CAP Sederhat	261	1955-1968	0,72	25	346	18.09.1955
116	CAP Seleuş "Unirea"	221	1961-1968	0,24	10	302	25.06.1961
117	CAP Semlac "Semlăcana"	263	1950-1968	0,53	19	348	06.1950
118	CAP Sinteza Mare "Mureşul"	201	1950-1970	1,16	62	282	21.07.1950
119	CAP Sinteza Mică "Steaua Roşie"	429	1953-1968	0,30	12	524	11.01.1953
120	CAP Somoşcheş "Viaţă Nouă"	252	1952-1968	0,72	51	331	28.11.1952
121	CAP Susag "Dezrobirea"	447	1950-1968	0,62	39	544	23.12.1950
122	CAP Şagu "Scânteia"	318	1952-1970	0,52	27	405	22.08.1952
123	CAP Şeitin "Scânteia"	299	1961-1970	0,60	18	386	1961
124	CAP Şeitin "Unirea"	298	1950-1970	0,90	36	385	07.1950
125	CAP Şepreuş "Înfrăţirea"	187	1952-1968	0,84	53	266	06.09.1952
126	CAP Şiclău "Victoria Socialismului"	215	1955-1969	0,48	15	296	23.03.1955
127	CAP Şicula "Înfrăţirea"	199	1960-1968	0,36	18	280	11.09.1960
128	CAP Şilindia "Drumul Nou"	418	1962-1972	0,25	14	512	31.01.1962

129	CAP Șimand	486	1952-1970	0,48	30	590	16.03.1952
130	CAP Șiria "Podgoria"	345	1959-1969	0,30	16	432	20.10.1962
131	CAP Șiria "Șiriana"	297	1950-1970	0,80	38	384	18.06.1950
132	CAP Șistarovăț	226	1952-1968	1,20	89	307	28.12.1952
133	CAP Șofronea "Unirea"	295	1950-1968	0,98	49	382	07.1950
134	CAP Târnova	223	1960-1968	0,44	17	304	11.09.1960
135	CAP Tăgădău "6 Martie"	389	1962-1971	0,19	13	478	08.09.1962
136	CAP Turnu "Tractorul Roșu"	204	1950-1968	0,96	47	285	09.07.1950
137	CAP Teła	287	1962-1972	1,28	73	374	-
138	CAP Țipar I "Înfrățirea"	188	1950-1975	0,60	41	267	16.01.1950
139	CAP Țipar II "Biruința"	240	1958-1968	0,48	31	321	11.02.1959
140	CAP Valea Mare	777	1962-1966	0,01	2	1031	-
141	CAP Vânători	229	1958-1968	0,36	20	310	17.05.1958
142	CAP Variașul Mare	241	1952-1970	0,60	22	322	14.12.1952
143	CAP Variașul Mic	207	1952-1965	0,12	5	288	-
144	CAP Vărădia de Mureș "Vărădia"	323	1962-1970	0,48	18	410	11.01.1962
145	CAP Vârșand	227	1950-1968	0,60	39	308	13.08.1950
146	CAP Vința	214	1951-1969	0,72	71	295	09.1950
147	CAP Vladimirescu "Grivița Roșie"	258	1950-1968	0,70	42	343	03.1950
148	CAP Zăbalț "Drumul Socialismului"	368	1962-1970	0,31	14	456	1962
149	CAP Zăbrani "Drumul Nou"	183	1949-1968	0,90	33	261	24.07.1949
150	CAP Zădăreni		1950-1972		36	330	06.1950
151	CAP Zărând	312	1956-1968	0,12	15	399	08.04.1956
152	CAP Zerind "Drumul Nou"	196	1950-1971	1,44	63	277	13.08.1950
153	CAP Zerindu Mic "Libertatea"	281	1962-1968	0,24	15	368	15.01.1962
154	CAP Zimandu Nou	333	1953-1963 1963-1968	0,66	30	420 422	25.09.1952
155	GAC Andrei Șaguna "Victoria"	332	1952-1963	0,10	5	419	1952

156	GAC Arad – Grădiște “Secera și Ciocanul”	327	1959-1962	0,12	8	414	1959
157	GAC Livada “Drumul lui Lenin”	325	1953-1962	0, 12	20	412	1953
158	GAC Ostrov	520	1962	0,15	10	627	-
159	GAC Sânzeani “Oțelul”	326	1953-1962	0,24	34	413	1953
160	GAC Sântana “Dr. Petru Groza”	347	1958-1959	0,04	3	434	1958
161	GAC Șimand	488	1961-1963	0,05	3	592	-
162	GAC Zimand Cuz “Iosif Ranghet”	334	1953-1963	0,22	14	421	1953

Les fonds des Coopératives Agricoles de Production appartenant au Service du Département d’Arad des Archives Nationales

Résumé

Cette étude présente des aspects de la transformation socialiste de l’agriculture roumaine, et offre une perspective sur contenu des fonds d’archives créés par les Coopératives Agricoles de Production dans le département d’Arad à partir de 1949.

La métamorphose socialiste du village a parcouru une longue période, plus d’une décennie, période dans laquelle les villageois ont été convaincus d’inscrire leurs terres dans les coopératives agricoles. Cette action a été accomplie au printemps de l’année 1962, marquant d’une manière propagandiste la victoire totale de la révolution agraire socialiste. L’étude met en évidence la richesse d’informations à caractère agricole contenues dans ces documents, sources précieuses pour connaître les habitants du milieu rural et, également, pour d’autres aspects de l’agriculture roumaine dans le régime communiste. Dans le contexte actuel, quand aucune de ces sociétés ne fonctionnent plus, les extraits des fonds des archives appartenant aux coopératives agricoles acquièrent une importance historique particulière: ils représentent des preuves de la fondation et du fonctionnement de ces créations appartenant à une époque révolue.